

Energetické programy Európskej únie

Rozhovor s Jeanom-Claudom Merciolom a Paschalism Papachristopulosom, predstaviteľmi DG XVII - Generálneho riaditeľstva pre energetické programy Európskej únie so sídlom v Bruseli, sme pripravili pri príležitosti ich návštevy Energetického centra (EC) Európskej únie v Bratislave. Na ďalšiu časť našich otázok odpovedal riaditeľ EC Michael Wild.

Životné prostredie: Mohli by ste predstaviť politiku Európskej únie v oblasti energetiky, vzťah EÚ k Slovensku a hlavné ciele energetických centier?

P. Papachristopulos: Európske energetické centrá sme zriaďovali v bývalých socialistických krajinách v deväťdesiatych rokoch. Je to pokus Európskej únie vytvoriť v týchto krajinách bázu pre energetickú politiku a pomôcť im pri prechode z centralizovaného systému na systém otvorený voči trhu. Tieto centrá fungujú ako akési ohniská, prebieha nimi transfer informácií oboma smermi. Naším cieľom je vytvoriť užšie väzby medzi SR a EÚ, asistovať SR v procese prípravy vstupu do EÚ.

Slovensko, rovnako ako krajiny EÚ, je odkázané na dovoz energie a podľa prognóz táto závislosť ešte vzrastie. Energetická politika EÚ sleduje dva hlavné ciele: zabezpečiť potrebnú energiu a zabezpečiť jej šetrenie. Nie je to len otázka financií, ale v každom projekte sú zahrnuté aj konkrétne možnosti financovania. Napr. Európska banka pre obnovu a rozvoj a Európska investičná banka môžu poskytnúť fondy aj na energetické projekty, úlohou EÚ je asistovať pri ich príprave.

Životné prostredie: Ako to funguje v praxi?

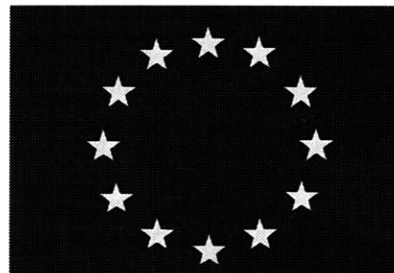
P. Papachristopulos: EÚ sa pokúša zabezpečiť predovšetkým technickú asistenciu. Skôr, než začne prúdiť finančný tok, musí byť zabezpečený technický rámec. Tzv. Energetická charta (Energy Charter) predstavuje veľký krok vpred, pokiaľ ide o zabezpečenie malých, ale aj veľkých investícií. Ak máte tento rámec, vhodné projekty a finančné zázemie, môžete mať aj peniaze. Chceme tým povedať, že peniaze sú na trhu. Musíme len vytvoriť vhodné podmienky na to, aby prišli. Investovali by ste napríklad do niečoho, čo nie je isté a kde nemáte záruky?

Ak by ste chceli, aby zahraničný investor financoval projekt vodnej elektrárne na Slovensku, musíte na to vytvoriť vhodné podmienky. Musíte mu garantovať jeho investície. Musíte mu predložiť i právny rámec a ponúknuť nejaký profit. Dôležitá je štruktúra energetickej politiky krajiny. Ak si ju držíte uzavretú, tak, samozrejme, nikto nepríde. Ak otvoríte trh a vytvoríte podmienky, tak áno. Uvediem príklad. Posudzoval som projekt dánskejspoločnosti, ktorá v Portugalsku investovala do využitia veternej energie, pretože portugalská vláda

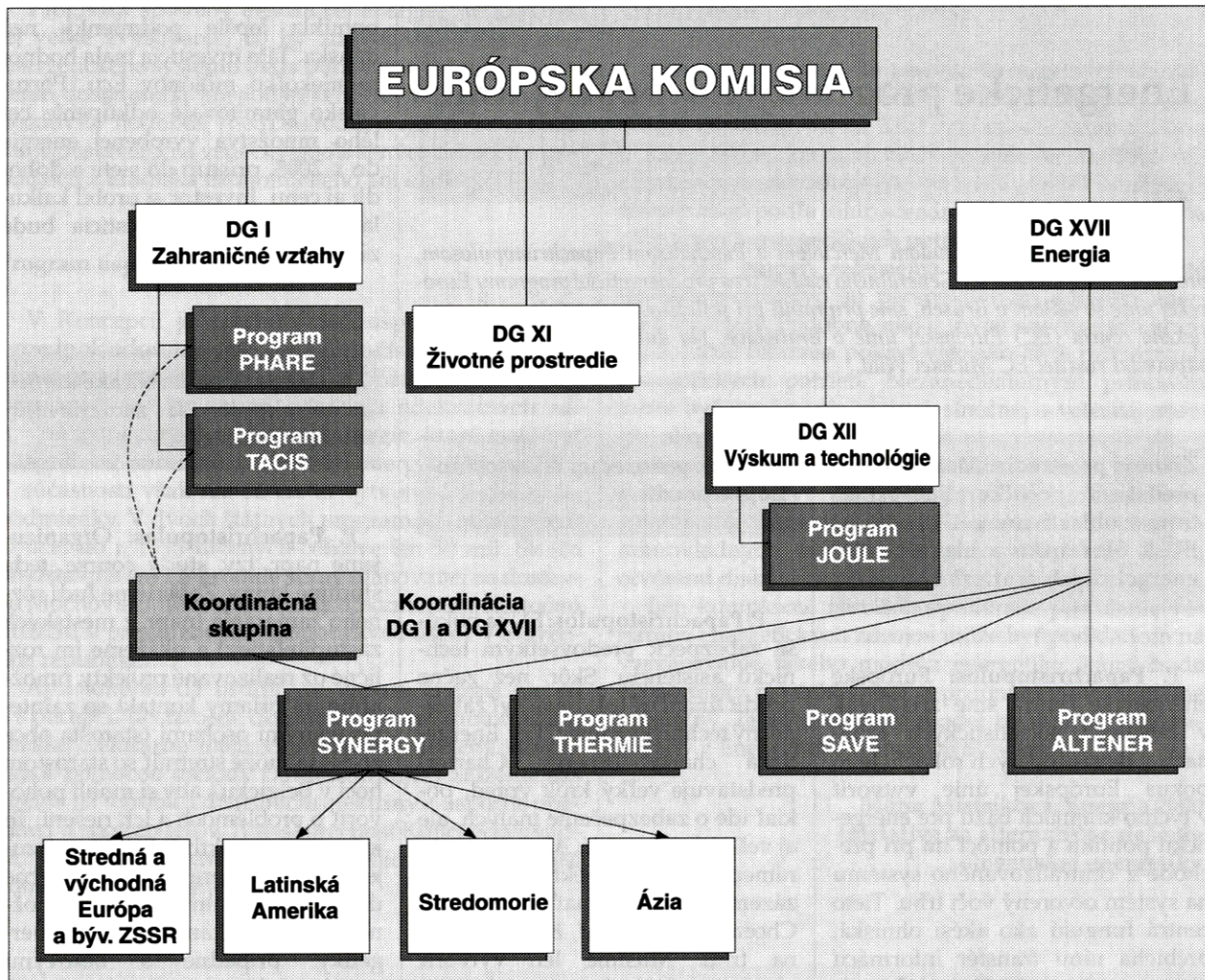
ponúkla lepšie podmienky než dánska. Táto investícia mala hodnotu niekoľko miliónov Ecu. Portugalsko garantovalo odkúpenie celého množstva vyrobenej energie do r. 2005, prístup do siete a dohodli aj cenu. Investor si urobil kalkuláciu a zistil, že investícia bude zisková.

Životné prostredie: Na aké konkrétne aktivity sa zameriavajú energetické centrá?

P. Papachristopulos: Organizujeme napr. tzv. study course, teda študijné kurzy. Zoberieme ľudí rôzneho zamerania (napr. z mestských zastupiteľstiev) a ukážeme im rozličné už realizované projekty, umožníme im priamy kontakt so zainteresovanými osobami (starosta obce zo SR sa môže stretnúť so starostom hoci v Belgicku), aby si mohli pohovoriť o problémoch a ich riešení. To je len jedna z aktivít EC. Organizujeme semináre pre mestské a obecné úrady a oboznamujeme ich s možnosťami podnikania v oblasti energetiky, prípadne s hotovými projektmi. Uvedomujeme si, že nie sme banka, ale môžeme pomôcť a poradiť ľuďom, kde vlastne majú hľadať peniaze. Hlavným poslaním EC je úloha sprostredkovateľa.

Životné prostredie: Spolupracujete aj s mimovládnyimi organizáciami (NGOs)?

P. Papachristopoulos: Spolupráca je veľmi úzka, dokonca preferujeme financovanie NGO, ak prinesie konkrétny projekt. Veľmi často sa však stretávame s návrhmi, ktoré nie sú akceptovateľné. Mnohé NGOs sa na EÚ, resp. EC, pozerajú len ako na zdroj financií, nie ako na organizáciu, s ktorou sa majú podeliť so skúsenosťami. Ani slovenské NGOs by nemali čakať, kým riadi-

teľ EC príde za nimi, mali by ho navštíviť oni. Skutočná spolupráca je založená na otvorenosti. Toto centrum je veľmi flexibilné, nespolupracuje len s ministerstvami a vybranými úradmi, je otvorené pre všetkých záujemcov, každý je tu vítaný.

J.-C. Merciol: Chcel by som ešte doplniť niekoľko slov o aktivitách energetického sektora EÚ. Schéma, ktorú máte pred sebou, umožní lepšie pochopiť naše aktivity.

Sedíme v energetickom centre

v Bratislave, v rámci programu Thermie bolo však otvorených 15 takýchto centier a v rámci ďalších programov ešte minimálne 12. Spoluprácu medzi EÚ a východoeurópskymi krajinami zabezpečujú najmä 2 generálne riaditeľstvá (asi na úrovni ministerstiev): DG I - Generálne riaditeľstvo so zameraním na zahraničné vzťahy (v jeho rámci funguje program PHARE) a DG XVII - Generálne riaditeľstvo pre energiu, v ktorého rámci fungujú 4 programy. Je to známy program Thermie, zameraný na energetické technológie, ďalej Synergy, v ktorom obaja

pracujeme, týka sa hlavne energetickej stratégie a politiky a v súčasnosti je už naň napojené aj bratislavské EC. Na šetrenie elektrickej energie je zameraný program Save a na alternatívne zdroje program Altener. Programy Save a Altener sú zatiaľ určené len pre členské štáty EÚ, v súčasnosti sa uvažuje o tom, že sa otvoria aj pre východoeurópske krajiny.

Program Synergy je zameraný na spoluprácu s tzv. tretími krajinami. Ide o Áziu, Stredomorie, Latinskú Ameriku a teraz aj o krajiny strednej a východnej Európy a bývalého Sovietskeho zväzu.

J.-C. Merciol: Všetky tieto pro-

Životné prostredie: Zaujímala by nás časová limitovanosť týchto programov, prípadne ich konkrétne výsledky.

jekty vznikli pred niekoľkými rokmi. Program zvyčajne trvá 5 rokov. Ak sa však ukáže, že je veľmi užitočný, môže sa predĺžiť o ďalších 5 rokov. Napríklad Save je už v druhej etape (Save II.).

Výsledky, samozrejme, sú. Program Synergy sa napríklad práve teraz vyhodnocuje. Hodnotia sa všetky akcie od r. 1991 do r. 1995, projekt za projektom. Podľa ich výsledkov posúdime, do akej miery bol program úspešný, čo treba zmeniť, čo posilniť atď. Toto zhodnotenie vyžaduje aj Európsky parlament, ktorý je najvyššou inštitúciou schvaľujúcou rozpočet.

Toto je rámec pre spoluprácu EÚ a SR v oblasti energie. Na Slovensku je kontaktnou osobou p. Michael Wild, riaditeľ EC v Bratislave.

M. Wild: Program Thermie,

Životné prostredie: Do akej miery sú spomínané programy otvorené pre Slovensko?

ktorý síce končí, ale v určitých oblastiach je predĺžený, niektoré aktivity do istej miery obmedzuje. Keď sa napríklad vytvorí konzultantské konzorcium podnikateľov EÚ, ktoré vykonáva prácu mimo krajín EÚ, môžu sa slovenské podniky, resp. konzultantské firmy, stať jeho súčasťou. V rámci programu Thermie B spomeniem jednu celkom konkrétnu akciu. V priebehu tohto roka budeme analyzovať situáciu na slovenskom trhu, pokiaľ ide o spoločnosti zaoberajúce sa energetickými službami. Konzorcium tvoria partneri z EÚ a dvoch slovenských firiem. EC tiež participuje na tomto projekte.

O programe Save sa práve teraz rozhoduje. Pôvodný päťročný program trval do konca r. 1995, očakáva sa, že program Save II. bude otvorený aj pre asociujúce sa krajiny. Program Altener je veľmi malý, momentálne otvorený len pre krajiny EÚ. V niektorých prípadoch sa však dá nájsť prístup aj do tohto programu - vo forme kooperácie s podnikmi EÚ a pod. Je to vlastne jedna z čarovných formuliek, ktorá platí aj v rámci vlastnej EÚ - aby nikdy nikto nebol sám, ale v každom projekte vždy zástupcovia viacerých štátov.

Životné prostredie: Aký je dôvod pre uzavretosť programu Altener len pre krajiny EÚ?

M. Wild: Princípiálne každý program EÚ je koncipovaný pre krajiny EÚ, to však neznamená, že táto téma pre ostatné krajiny neexistuje. Alternatívnymi zdrojmi sa zaoberáme a veľmi ich presadzujeme aj v rámci programov Thermie i Synergy. Napríklad r. 1994 sme usporiadali na Slovensku veľký seminár o biomase, minulý rok sme vydali príručku o financovaní takýchto projektov, koncom februára t. r. or-

ganizujeme opäť seminár pri príležitosti otvárania modelového zariadenia na spracovanie biomasy v Rajci, vypracovali sme objemnú štúdiu o potenciáli pre malé vodné elektrárne v SR, ktorú som prezentoval na konferencii podnikateľov v Miláne. Výsledkom tejto prezentácie sú prostriedky na rekonštrukciu piatich takýchto malých vodných elektrární. V apríli organizujeme zájazd pre 300 ľudí do rakúskych a nemeckých miest, kde sa spracúva biomasa, vysielame expertov do rôznych krajín, aby sa mohli oboznámiť s technológiami u nás zatiaľ nepoužívanými. Ale aj na Slovensku usporadúvame školiace kurzy so záverečnou skúškou. Ich absolventi dostanú od Ministerstva hospodárstva SR certifikát, ktorý ich oprávňuje vykonávať poradenskú činnosť a môžu i prednášať v ďalších kurzoch. V prvých sledoch sme mali väčšinou prednášajúcich zo západoeurópskych krajín, čoraz viac však prednášajú slovenskí odborníci a našim cieľom je vyškoliť ich čo najviac, aby sme boli v tomto smere sebestační. Slovensko je bohaté práve na alternatívne zdroje energie, ktoré sa len veľmi málo využívajú.

Životné prostredie: S ktorými partnermi zo Slovenska spolupracujete?

M. Wild: Je ich veľa - začnem od ministerstiev súvisiacich s energetickou politikou (financii, hospodárstva a životného prostredia), potom je to Slovenská energetická inšpekcia - Energetická agentúra (SEI-EA), Slovenské elektrárne, a. s., Východoslovenské, Stredoslovenské a Západoslovenské energetické závody a celá sieť EKIS (Energetických konzultčných a informačných stredísk), ktorá sa

vlastne vybudovala z našej iniciatívy a množstvo ďalších – podľa toho, v akej oblasti práve pracujeme. Pre program Thermie je partnerom SEI-EA, druhým partnerom je istá advokátska kancelária, pretože v tomto projekte pracujeme predovšetkým so slovenskou legislatívou.

Životné prostredie: Spomínali ste už vyhodnocovanie programov. Zaujímala by nás predovšetkým ich úspešnosť v našich podmienkach.

M. Wild: V rámci programu Thermie sa vyhodnocovala jeho metóda práce. Nezodpovedala celkom pravidlám, ktoré mu postavila EÚ. Preto sa rozhodlo, že Thermie nebude fungovať tak ako doteraz, ale len pre jednotlivé projekty. Tým sa tento program pre Slovensko trochu oslabil. Záleží od iniciatív tej-ktorej krajiny ako Thermie bude naozaj fungovať. My sme iniciovali mnoho vecí, a preto tieto aktivity v rámci programu Thermie na Slovensku ešte stále prebiehajú. V nie-ktorých iných krajinách nie sú žiadne. Naš konkrétny zoznam obsahuje asi 300 aktivít. Prepáčte, ak teraz nebudem

spomínať všetky, Slovensko má v rámci energetickej politiky určité ciele. Aj my sme sa usilovali združovať viacero programov, aby sme dosiahli konkrétny cieľ. Priblížil by som to na príklade. Mali sme tu program Thermie pre transfér know-how. V rámci neho sme otvorili kurz pre energetických poradcov. Vypracovali sme brožúru a manuál, počítačový program a vyškolili sme ľudí v sérii kurzov. Potom sme sa stali súčasťou projektu Synergy, to znamená, že energetickí poradcovia musia radiť v oblasti úspor energie. Domácnostiam predávajú toto poradenstvo za 800 Sk. Aby to nebolo také drahé, vznikol grant, financovaný z prostriedkov Phare, z ktorého sa uhradí za každú konzultáciu 700 Sk, takže zákazník zaplatí iba 100 Sk. To znamená, že sme spojili tri programy na dosiahnutie istého cieľa.

Myslím, že program Thermie bol na Slovensku oveľa úspešnejší ako vo všetkých ostatných krajinách. Realizovalo sa tu oveľa viac aktivít, hoci sme začali neskôr. Aj táto návšteva z Bruselu potvrdila, že sme v úspešnosti tohto programu predstihli iné krajiny. Hlavne preto, že sme tu našli veľmi dobrých a otvorených partnerov, ktorých naozaj zaujíma zdokonalenie vedomostí v tejto oblasti. Na druhej strane –

my sme sa zasa neusilovali predpisovať nejaké recepty. Čakali sme, s čím slovenskí partneri prídu, potom sme spoločne hľadali cesty riešenia. Až keď sa tá cesta ukázala, zapojili sme program Thermie a zavolali expertov z krajín EÚ. Samozrejme tých, ktorých sme práve na konkrétne problémy potrebovali. Nechceli sme pôsobiť ako nejakí vezíri alebo všeobecní zlepšovateľa sveta. Čakali sme, s akými problémami sa tu stretne. Pracujeme týmto spôsobom aj ďalej, sme tu už tri roky a poznáme situáciu na Slovensku už dosť dobre. Samozrejme, domáci odborníci ju poznajú lepšie. Nech však ide o ktorýkoľvek zo spomínaných programov, slovenská strana musí vyjsť s iniciatívou, my ju podporíme.

Životné prostredie: Program Synergy teda vystrieda program Thermie?

M. Wild: Na financovanie programu Thermie bolo schválených 700 mil. Ecu, z toho 10 mil. sa smelo vydať mimo EÚ. Rozhodnutie o zmene tohto programu vyplynulo z kontroly hospodárenia. V realizácii programu Thermie sme boli najúspešnejší, preto nás vybrali ako prvé centrum, ktoré prechádza z programu Thermie na program Synergy, a tým si vlastne zachováva svoju existenciu. Program Thermie bol zameraný na technológie, Synergy je na energetickú politiku. Zdá sa, že Synergy oveľa viac vyhovuje potrebám bývalých socialistických krajín, pretože politika je v tejto oblasti minimálne taká dôležitá ako technológie, ak nie dôležitejšia. O rok si však o tom budeme môcť pohovoriť viac.

Za rozhovor ďakujú

**Marta Círanová
Emil Bédi**

